

LATVIEŠU LITERĀRĀS VALODAS LEKSIKAS KARTOTĒKA — TĀS TAPŠANAS VĒSTURE, PAŠREIZĒJAIS STĀVOKLIS UN NĀKOTNES IESPĒJAS

Ieva Zuicena

ieva.zuicena@inbox.lv

Atslēgas vārdi: latviešu literārā valoda, leksikas kartotēka, latviešu literārās valodas vārdnīca, valodas materiālu digitalizācija

Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka Latvijas Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā (no 1992. gada Latviešu valodas institūts) tika veidota 50 gadu garumā — no institūta nodibināšanas 1946. gadā līdz pat 1996. gadam, kad iznāca “Latviešu literārās valodas vārdnīcas” pēdējais, astotais sējums. Unikālais latviešu literārās valodas leksikas piemēru krājums sastāv no apmēram trim miljoniem kartīšu ar izrakstiem no latviešu daiļliteratūras, periodikas, zinātniskās un populārzinātniskās literatūras. Līdz 2014. gada aprīlim kartotēka glabājās Latvija Universitātes Latviešu valodas institūtā, tad to nezināmu iemeslu dēļ pēkšņi izjauca un pārveda uz Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas krātuves telpām Lielvārdes ielā 24, kuras apmeklētājiem ir slēgtas. Astoņsējumu “Latviešu literārās valodas vārdnīcā” ir publicēta tikai niecīga daļa no kartotēkā savāktā materiāla, tādēļ būtu nepieciešama šī unikālā latviešu rakstu valodas pieminekļa zinātniska izpēte un digitalizācija, lai ar to varētu iepazīties un to izmantot gan latviešu valodas speciālisti, gan studenti, gan citi interesenti ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē.

Speciāli atlasītu un alfabēta kārtībā sakārtotu latviešu literārās valodas leksikas piemēru sistematizētu kopumu (latviešu literārās valodas leksikas kartotēku) Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā (ZA VLI) sāka veidot 1946. gadā, jo viens no jaunā institūta darbības mērķiem valodniecības jomā bija plašas latviešu valodas vārdnīcas sagatavošana un izdošana.¹ Šim nolūkam valodas piemēri nelielu kartīšu veidā (10,5 × 7,5 cm formātā) tika izrakstīti no latviešu autoru daiļliteratūras, periodikas, zinātniskās un populārzinātniskās literatūras

darbiem. Kartotēkas veidošanas darbā tika iesaistīti institūta līdzstrādnieki, tostarp dzejnieks Aleksandrs Čaks, kurš izrakstīja kartītes no saviem un Jāņa Sudrabkalna 20. gadsimta 20.–30. gados iznākušajiem dzejoļu krājumiem. Šis ar dzejnieka roku rakstītās kartītes kartotēkā glabājas vēl šodien.

Laiks pēc Otrā pasaules kara ir smags un sarežģīts. Ir jāpakļaujas jauno politisko apstākļu diktētajām prasībām, un par ZA VLI valodnieku darbības prioritāti kļūst nevis skaidrojošās, bet krievu–latviešu vārdnīcas sagatavošana. Darbu pie šīs vārdnīcas līdzstrādnieki sāka

1949. gadā, bet pēc diviem gadiem izrādījās, ka līdzīgu vārdnīcu izstrādā arī Latvijas Valsts izdevniecība (LVI). Ar LPSR Ministru Padomes 1951. gada 7. augusta lēmumu vārdnīcas sagatavošanas darbu uzdeva turpināt Latvijas Valsts izdevniecībai.² Aprakstot šo notikumu izdevumā "Latvijas Vēstnesis", Ojārs Bušs, Vineta Ernstone un Kornēlija Pokrotniece raksta, ka 1951. gadā **institūta un izdevniecības kartotēkas apvieno** (*pasvītrojums mans, I.Z.*), divsējumu krievu–latviešu vārdnīcu pabeidz un izdod LVI.³ Šķiet, ka šai izdevniecībai institūts bija nodevis nevis 1946. gadā iesākto, bet kādu citu, iespējams, speciāli krievu–latviešu vārdnīcai izveidotu kartotēku. Pretējā gadījumā līdz mūsu dienām saglabātā jā Latviešu literārās valodas leksikas kartotēkā nebūtu atrodami ekscerpti no pagājušā gadsimta 40. gadu beigū darbiem, tai skaitā arī ar A. Čaka roku rakstītās kartītes.

1953. gadā institūta Valodas daļu sadala divās struktūrvienībās. Gramatikas sektora (vad. Rūdolfs Grabis) uzdevums bija izstrādāt jaunu latviešu valodas gramatiku sinhronā skatījumā. Vārdnīcu sektora (vad. Jānis Endzelīns) darbiniekiem bija paredzēts darbs pie dažādām vārdnīcām: literārās valodas vārdnīcas, izlokšņu vārdnīcas, vietvārdu vārdnīcas. Katram no šiem vārdnīcu tipiem ir sava specifika, savi materiālu vākšanas noteikumi. Piemēram, izlokšņu vārdnīcām materiālus iegūst galvenokārt apvidvārdu vākšanas ekspedīcijās, pierakstot teicēju **runāto** tekstu. Savukārt latviešu literārās valodas vārdnīcai materiāli tika vākti, ekscerpējot **rakstīto** tekstu (daiļliteratūru, periodiku, zinātnisko un populārzinātnisko literatūru).

1958. gada sākumā jaunās skaidrojošās vārdnīcas vajadzībām bija izveidota literāro citātu kartotēka ar pāri par 400 000 kartīšu. Bija izstrādāta arī vārdnīcas instrukcija un tā saucamais vārdnīcas makets 128 lappušu apjomā, ko šodien mēs sauktu par vārdnīcas paraugšķirkļiem.⁴ Vārdnīcas maketa apspriešana notika 1958. gada 18. un 19. februārī. Apspriedes dalībnieki paveikto darbu atzina

par nopietni pārdomātu un maketu novērtēja pozitīvi. Iebildumi izskanēja pret dažiem ne visai laba stila literārajiem citātiem. Tādēļ tika ieteikts ar lielāku atlasī izvēlēties citējamos autorus un viņu darbus, ievērojamāku vietu ierādot latviešu literatūras klasiķu paraugiem.⁵

Pēc diviem gadiem 1960. gada 4. un 5. jūlija sanāksmē notika topošās skaidrojošās vārdnīcas (sākumā to sauca par "Mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīcu") 1. sējuma manuskripta apspriešana. Kartotēkas apjoms tad bija pieaudzis gandrīz divkārt. Tomēr arī šajā sanāksmē vārdnīcas veidotājiem nācās uzklaut kritiku par vairākiem stilistiski neveikliem vai citādi kļūmīgiem piemēriem. Pieņemot šo kritiku, Melita Stengrevica atzina, ka "novērst pašreizējos trūkumus šai virzienā neļauj vārdnīcas autoru rīcībā esošo ekscerpēto valodas materiālu nabadzība. Kaut gan "Mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīcas" kartotēka patlaban sasniedz jau gandrīz 800 000 kartīšu un dažkārt ir pietiekama vārdnīcā uzņemamās leksikas atlases noteikšanai, tomēr tā ir vēl daudz par trūcīgu, lai vārdnīcas veidotāji tajā varētu atrast labus citātus visu vārdu un atsevišķu to nozīmju ilustrēšanai".⁶ Kartotēkas papildināšanu kavēja finansiālo līdzekļu trūkums valodas materiālu vācēju darba apmaksai. Lai gan minētajā apspriedē tika secināts, ka "vārdnīcas pirmais sējums visumā izstrādāts labi un tas pēc iespējas ātrāk publicējams"⁷, sagatavotais sējums 100 autorlokšņu apjomā, kurā ietilpa vārdi no A līdz Č burtam, tolaik tā arī netika publicēts.⁸

Vēlākos gados tika nolemts kartotēkas papildināšanai nealgot izpildītājus no malas, bet materiālu vākšanā iesaistīt visus Vārdnīcu sektora darbiniekus — gan laborantus, gan vārdnīcas šķirkļu autorus un redaktorus. Paralēli saviem tiešajiem pienākumiem katram darbiniekam bija jāekscerpē kāds periodikas vai populārzinātnisks izdevums vai arī kāda daiļliteratūras grāmata. Kartotēkas papildināšana turpinājās visu vārdnīcas

rakstīšanas un rediģēšanas laiku. Sagatavotie “Latviešu literārās valodas vārdnīcas” (LLVV) sējumi nāca klajā pakāpeniski, 24 gadu laikā — no 1972. gada līdz 1996. gadam. Laika un resursu taupīšanas nolūkā valodas piemēri parasti tika ekscerpēti tikai tiem vārdiem, kuri vēl nebija publicēti kādā no LLVV sējumiem. Līdz ar to kartotēkā piemēru materiāls vārdiem ar alfabēta sākuma burtiem ir mazliet trūcīgāks, bet vārdiem ar alfabēta beigu burtiem — ievērojami bagātīgāks. Nav zināms, kāds bija kartotēkas apjoms 1972. gadā, kad iznāca LLVV 1. sējums, bet, salīdzinot vārdnīcā citēto autoru un viņu darbu sarakstu LLVV 1. un 7. (2) sējumā, kas iznāca 1991. gadā, redzam, ka tas no 10 lappusēm ir pieaudzis līdz 16 lappusēm.

Viena no Latviešu literārās valodas leksikas kartotēkas īpatnībām ir tās lielais daiļliteratūras ekscerpētu īpatsvars. Ja Līdzsvarotajā mūsdienu latviešu valodas tekstu korpusā ir tikai 20% daiļliteratūras tekstu,⁹ tad Latviešu literārās valodas leksikas kartotēkā šī proporcija ir apgriezta — apmēram 80% piemēru tajā ir no daiļliteratūras tekstiem. Daiļliteratūras lielais īpatsvars kartotēkā ir noteicis arī “Latviešu literārās valodas vārdnīcas” raksturu. Nevienā citā latviešu valodas skaidrojošajā vārdnīcā nevar atrast tik sīki detalizētu nozīmju dalījumu, kurā būtu parādīti vārdi arī pārnestā, metaforiskā lietojumā ar bagātīgu piemēru klāstu. Pateicoties kartotēkā savāktajiem materiāliem, LLVV lappusēs atspoguļojas tā latviešu valoda, ko tolaik savos darbos lietoja latviešu rakstnieki un žurnālisti. Tā, protams, diezgan ievērojami atšķiras no ikdienā lietotās sarunvalodas. Šodien, kad tik daudz domājam un runājam par mūsu valodas noplicināšanos, šīs kartotēkas kartītes ar piemēriem no labu rakstnieku darbiem iegūst īpašu vērtību.

“Latviešu literārās valodas vārdnīcā” ir publicēta tikai niecīga daļa no kartotēkā savāktā piemēru materiāla. Vārdnīcā katrai vārda nozīmei vai nozīmes niansei varēja pievienot tikai 2–3 citātus. Pārējie neizman-

totie piemēri palika glabājami kartotēkā. Turklāt, lai cik plaša un apjomīga būtu kāda vārdnīca grāmatas formātā, tajā nekad netiek ievietoti pilnīgi visi vārdi. Arī LLVV vairākas vārdu grupas tika ievietotas ierobežotā skaitā, piemēram, apvidvārdi un vecvārdi. LLVV netika iekļauti retāk lietoti vai tikai viena autora daiļdarbos sastopamie apvidvārdi, piemēram, *čaksnis, dāre, spengole*. Tie un vēl daudzi citi interesanti apvidvārdi joprojām glabājas kartotēkā. LLVV nav ievietoti arī, piemēram, šādi kartotēkā reģistrētie vecvārdi: *čerīgs, depīgs, dēķins, delgties* u.c. Sevišķi daudz latviešu literārās valodas leksikas kartotēkā ir individuālu, mākslinieciskos nolūkos darinātu vārdu jeb okazionālismu, kurus rakstnieki un dzejnieki izmanto savos daiļdarbos kā māksliniecisku paņēmieni. Tā kā latviešu literārās valodas leksikas kartotēkā lielākā daļa piemēru ņemta no daiļliteratūras darbiem, daudz tur ir arī interesantu un skaistu okazionālismu. Minēšu tikai dažus piemērus: *divsaruna, lapmetis, ūdensacs, tīrbalts, vaskabrūns, speltīgs, zītarains, lietuļot, piepēt, darīgs, divats, zemība*.

Aizguvumus un jaunvārdus skaidrojošajās vārdnīcās parasti ievieto ar laika nobīdi — tad, kad tie ir jau iedzīvojušies valodā. Šī iemesla dēļ Latviešu literārās valodas vārdnīcā nav publicēti, piemēram, šādi kartotēkā reģistrētie aizguvumi: *reitings, relīze, skvoters, skvošs*. Acīmredzot tad, kad tika rakstīti attiecīgie LLVV sējumi, šie mūsdienās tik pazīstamie vārdi valodā vēl nebija pilnīgi nostiprinājušies.

No latviešu literārās leksikas kartotēkas var uzzināt arī interesantus faktus par vienas vai otras leksēmas ienākšanas laiku, vārda formu maiņu u. tml. Liels bija mans pārsteigums, kad kartotēkā ieraudzīju kartīti ar vārdu *dīva (kino dīva)*, kas bija ekscerpēta no 1946. gadā iznākušā V. Lāča romāna “Vētra” (romāna 1946. gada izdevumā vārds *dīva* rakstīts bez garumzīmes). LLVV šī vārda, protams, nav, jo pēc Otrā pasaules kara tas bija izgājis no latviešu valodas aprites un atgrie-

zās tikai 20. gs. 90. gados. Preses izdevumu portālā *www.periodika.lv* atradu, ka vārds *dīva* lietots 20. gs. 30. gadu žurnālos, līdz ar to kino cienītāju aprindās šis vārds tolaik nebija svešs. Tātad arī V. Lācim... Līdzīgus piemērus varētu minēt vēl un vēl. Savulaik kartotēka tika izmantota ne tikai LLVV šķirkļu rakstīšanai, bet arī latviešu valodas leksikas pētījumiem vispār. Šī kartotēka var sniegt daudz interesantu materiālu valodas pētījumiem arī šodien.

Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka būtu izzināma arī vēl citā aspektā. Šajā kartotēkā ir iekļauta kāda cita, senāka kartotēka vai tās daļa. To rāda kartītes no 19. gs. 90. gadu literārajiem avotiem, kuras rakstītas gotu burtiem. Nav zināms, kas rakstījis šīs kartītes, kādam nolūkam tās rakstītas. Varbūt tie ir K. Milēnbaha un J. Endzelīna "Latviešu valodas vārdnīcā" neizmantotie materiāli? Lai šo jautājumu noskaidrotu, šīs senās kartotēkas kartītes būtu jāsalīdzina ar K. Milēnbaha un J. Endzelīna "Latviešu valodas vārdnīcas" tekstu un varbūt arī ar šīs pašas vārdnīcas kartotēku, kas ar nosaukumu "Latviešu valodniecības materiāli" glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas Reto grāmatu un rokrakstu nodaļā.

Pēc LLVV pabeigšanas līdz 2014. gadam Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka glabājas Latviešu valodas institūta telpās. 1996. gads ir nozīmīgs ne tikai ar to, ka tika izdots LLVV pēdējais sējums, šajā gadā notika arī nozīmīgas pārmaiņas pašā institūta dzīvē. No Zinātņu akadēmijas pakļautības Latviešu valodas institūts pārgāja Latvijas Universitātes (LU) pārziņā kā patstāvīga struktūrvienība. Saistībā ar šo pāreju institūta valodnieki O. Bušs, V. Ernstone, K. Pokrotniece publicē rakstu, kurā iezīmē trīs galvenos institūta darbības virzienus, no kuriem viens ir latviešu valodas arhīva uzturēšana, papildināšana, kārtošana un publicēšana, kā arī šī arhīva izmantošanas organizēšana. "Šis arhīvs kopumā veido unikālu latviešu tautas gara dzīves pieminekli. Taču pat klintī izcirsts pieminekļis iet bojā, ja par to nerūpējas, un

vēl daudz vairāk rūpju prasa miljoniem mazu papīra kartīšu."¹⁰ Diemžēl vēlāk izrādījās, ka par vērtīgiem un turpmāk glabājamiem materiāliem institūts atzīst tikai apvidvārdu un vietvārdu kartotēkas. Citādi es nespēju izskaidrot faktu, ka 2014. gada aprīlī Latviešu literārās valodas kartotēka pēkšņi tika izārdīta, salikta dažādās gadījuma rakstura kastēs un bez pavaddokumentiem pārvesta uz LU Akadēmiskās bibliotēkas krātuvi Lielvārdes ielā 24. Gandrīz divus gadus kartotēka tā arī tur stāvēja, sakrauta kā makulatūra milzīgā kaudzē istabas kaktā. Lai neaizietu bojā manu bijušo kolēģu ilgais un rūpīgais darbs 50 gadu garumā, uzņēmos personisku iniciatīvu kartotēkas sakārtošanā. Desmit mēnešu laikā 2016. gada nogalē kartotēka bija sakārtota deviņos lielos katalogu skapjos ar 60 atvilktņēm katrā. Pēc tam vajadzēja noskaidrot kartotēkas īpašnieku, lai kartotēkai nebūtu bezsaimnieka mantas statuss. Tas izdevās tikai ar Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas starpniecību. No komisijas priekšsēdētājas Ilzes Viņķeles atbildes uzzināju, ka Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka joprojām pieder LU Latviešu valodas institūtam, bet tā uz laiku ir izvietota LU Akadēmiskās bibliotēkas krātuves telpās. Lai gan šīs telpas nav paredzētas lasītāju uzņemšanai, nepieciešamības gadījumā interesentiem tiks dota iespēja šo unikālo krājumu izmantot. Kad 2020. gadā tiks uzbūvēta LU Akadēmiskā centra Rakstu māja, kartotēku varēs pārvietot tur.

Neatbildēts paliek jautājums, vai LU Latviešu valodas institūts vispār vēlas šo kartotēku paturēt un saglabāt nākamajam paaudzēm? Otru tik milzīgu latviešu valodas leksikas krājumu vairs nav iespējams izveidot, un neviens vairs arī neveidos, jo mūsdienās leksikogrāfi vārdnīcu izveidei izmanto elektroniskus rīkus — valodas korpusus. Taču starp valodas korpusu un leksikas kartotēku ir būtiska atšķirība. Valodas korpusā tiek ievadīts vienlaidus teksts, līdz ar to tur viens un tas pats vārds vienā un tajā pašā nozīmē

korpusā var atkārtoties tūkstošiem reižu. Kartotēkā materiāli tika vākti ar ļoti lielu atlasi, īpašu vērību pievēršot neparastām vārda nozīmēm, dažādām semantiskām niansēm, vārdu lietojumiem pārnestā nozīmē, oriģināliem jaunu vārdu darinājumiem. Līdz ar to leksikas kartotēka, kaut arī apjomā ir ievērojami mazāka nekā valodas korpus, sniedz daudz vairāk semantiskās informācijas nekā valodas korpus.

Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka ir latviešu valodas esence, kurā koncentrētā veidā atklājas gan mūsu valodas vārdu krājuma bagātība, gan dažādās izteiksmes iespējas, gan arī latviešu rakstnieku un dzejnieku meklējumi senu, aizmirstu vārdu atdzīvināšanā un jaunu radīšanā.

Kartotēkas izmantošanu atviegloju tās digitalizācija, jo manuāli lietot tik milzīgu datu kopumu ir ļoti darbietilpīgi un tas prasa daudz laika. Digitalizēta kartotēka kļūtu parocīgi izmantojama gan latviešu valodas pētniekiem, gan interesentiem visā pasaulē. Mūsdienās, kad tik liela latviešu tautas daļa dzīvo ārpus savas valsts, šādam digitalizētam latviešu valodas piemēru krājumam ir ļoti liela vērtība. Atbilstoši digitalizēts kartotēkas materiāls varētu dot ieskatu arī atsevišķu rakstnieku daiļdarbu valodā. Mums nav ne Raiņa, ne Andreja Upīša valodas vārdnīcas, ne arī kādu citu mūsu vārda meistarai daiļdarbu valodas vārdnīcas. Ja digitalizējot kartītēs iezīmē daiļdarba autoru, tad rezultātā var iegūt ievērojamu kāda atsevišķa autora tekstu kopumu, kas sniedz priekšstatu par autora individuālo rokrakstu, daiļrades īpatnībām utt.

Kartotēkas digitalizēšana ir liels, taču ne nepaveicams darbs. Esam ievadījuši internetā mūsu dainas. Pašlaik vietnē *www.garamantas.lv* notiek pārējo folkloras materiālu digitalizācija. Līdzīgā veidā, iesaistot darbā brīvprātīgos palīgus, būtu digitalizējama arī Latviešu literārās valodas leksikas kartotēka. Vai to darīs Latviešu valodas institūts? Varbūt ir kāda cita institūcija, kas vēlas rūpēties par kartotēkas saglabāšanu un nodošanu nāka-

majām paaudzēm, tā izdarot vērtīgu pieresumu mūsu tautas un valodas labā?

Avoti un piezīmes

- 1 Bušs O., Ernstone V., Pokrotniece K. Pirms notikuma. Latviešu valodas institūts trijos laikos. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 92. 29.05.1996.
- 2 *Krievu–latviešu vārdnīca. I sēj.* Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1959. 6. lpp.
- 3 Bušs O., Ernstone V., Pokrotniece K. Pirms notikuma. Latviešu valodas institūts trijos laikos. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 92. 29.05.1996.
- 4 Roze L., Ruce I. Top mūsdienu literārās valodas skaidrojošā vārdnīca. *Skolotāju Avīze*. 06.02.1958. M. Pūķe. Mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīcu gatavojoši. *Cīņa*. 02.02.1958.
- 5 Pūķe M. Top mūsdienu latviešu literārās valodas vārdnīca. *Literatūra un Māksla*. 22.02.1958. Karulis K. Sabiedrība prasa viensējuma skaidrojošo vārdnīcu. *Latvijas Zinātnieks*. 20.02.1958.
- 6 Stengrevica M. Valodnieku apspriede. *Literatūra un Māksla*. 09.07.1960.
- 7 Apspriež latviešu valodas vārdnīcas pirmā sējuma manuskriptu. *Latvijas Zinātnieks*. 3.08.1960.
- 8 Stengrevica M. Daži vārdi par Latviešu literārās valodas vārdnīcu (sakarā ar pēdējā sējuma iznākšanu — pēcvārda vietā). *Linguistica Lettica* 2. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 1998. 115.–120. lpp.; Zuicena I. Laimdots Ceplītis un “Latviešu literārās valodas vārdnīca”. *Linguistica Lettica* 20. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 2012. 208.–218. lpp.
- 9 K. Levāne-Petrova. Līdzsvarots mūsdienu latviešu valodas tekstu korpus un tā tekstu atlases kritēriji. *Baltistica*. VIII Priedas. Vilniaus Universitetas, 2012. 89.–98. lpp.
- 10 Bušs O., Ernstone V., Pokrotniece K. Pirms notikuma. Latviešu valodas institūts trijos laikos. *Latvijas Vēstnesis*. Nr. 92. 29.05.1996.

Par autori

Dr. philol. **Ieva Zuicena** ir bijusī LU Latviešu valodas institūta vadošā pētniece, “Latviešu literārās valodas vārdnīcas” līdzautore, elektroniskās “Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcas” redaktore un līdzautore. Vairāku latviešu–krievu un krievu–latviešu vārdnīcu sastādītāja. Publicējusi rakstus par leksikogrāfijas, vārdu semantikas, valodas kultūras jautājumiem.

About the Author

Dr. philol. **Ieva Zuicena** is a former leading researcher of the Institute of Latvian Language, University of Latvia, co-author of the *Dictionary of Literary Latvian*, editor and co-author of the electronic *Dictionary of Modern Latvian Language*. Compiler of several Latvian–Russian and Russian–Latvian dictionaries. Author of articles on issues of lexicography, word semantics and language culture.

THE CARD INDEX OF LATVIAN LITERARY VOCABULARY — ITS ORIGIN, CURRENT STATE OF AFFAIRS AND FUTURE POSSIBILITIES

Ieva Zuicena

ieva.zuicena@inbox.lv

Summary

Key words: *Latvian literary (standard) language, the card index of Latvian vocabulary, the Dictionary of Literary Latvian, digitalisation of language materials*

The card index of Latvian literary vocabulary was collected over the period of 50 years, from 1946 to 1996. Notably, 1946 was the year that the Institute of Literature and Language at the Latvian Academy of Sciences was established and 1996 was the year of publication of the very last volume (8th) of the *Dictionary of Literary Latvian* which drew its contents from this card index. (In 1992, the Institute was re-named the Institute of Latvian Language.) This unique index of three million cards contains excerpts from Latvian fiction and poetry, periodicals and from scientific and other academic journals.

Until April 2014, the card index was held at the Institute of Latvian Language, University of Latvia. Then, for some unknown reasons, the index was dismantled, transported and deposited, in no semblance of order, to a repository building belonging to the Academic Library of the University of Latvia (24 Lielvārdes iela) where it is no longer available to the public.

The eight volumes of the *Dictionary of Literary Latvian* contain only a tiny fraction of the material held in these index cards. For this reason it is essential that the intrinsic value of the full contents of the card index — a unique ‘memorial’ to Latvian literary heritage — be a subject for investigation and research. To enable such research by experts in linguistics or students in Latvia and to those from all over the world, its contents must be made accessible and ought to be digitalised.